

บทที่ 3

การศึกษาสภาพทั่วไปของพื้นที่เทศบาลนครเชียงใหม่

3.1 ข้อมูลทั่วไป

ลักษณะทั่วไปของเทศบาล

ประวัติของจังหวัดเชียงใหม่เชียงใหม่เป็นเมืองที่เก่าแก่และมีประวัติการสร้างที่น่าภาคภูมิใจ กษัตริย์ผู้ทรงสร้างนครเชียงใหม่คือ “พญาเม็งรายมหาราช” (พ่อขุนเม็งรายมหาราช) พระองค์ทรงรวบรวมบ้านเล็กเมืองน้อยบนแผ่นดินล้านนาไทย ให้เป็นดินปฐพีเดียวกันรวมเป็นอาณาจักรล้านนาไทยอันกว้างใหญ่ไพศาล พระองค์เป็นราชโอรสของพระเจ้าลาวเม็งผู้สืบเชื้อสายมาจากเจ้าลาวจักราช ซึ่งเป็นผู้สร้างอาณาจักรโยนก ส่วนมารดาของพระองค์คือ พระนางอ่วมมิ่งจอมเมือง ในปี พ.ศ. 1802 พระเจ้าเม็งรายได้ขึ้นครองราชย์ต่อจากพระเจ้าลาวเม็ง ณ อาณาจักรโยนก

ในเวลาที่พญาเม็งรายกำลังเรื่องอำนาจอยู่ในอาณาจักรล้านนาไทยนั้น เป็นระยะเดียวกันกับที่ “พญาร่วง” (พ่อขุนรามคำแหง) กำลังเรื่องอำนาจอยู่ในอาณาจักรสุโขทัย และ “พญาเจ้าเมือง” (พ่อขุนเจ้าเมือง) กำลังเป็นใหญ่อยู่ที่เมืองพะเยา กษัตริย์ทั้งสามพระองค์เป็นพระสหายนน้ำสาบานมาด้วยกัน ฉะนั้น เมื่อพญาเม็งรายรวบรวมเมืองต่าง ๆ ในอาณาจักรล้านนาไทยเป็นปึกแผ่นแน่นหนาในปี พ.ศ. 1824 พระองค์ยกกองทัพมาตีเมืองหริภุญชัยไว้ในอำนาจ หลังจากได้เมืองหริภุญชัยแล้วพระองค์ทรงโปรดให้อำมาตย์คนสนิทชื่อ “อ้ายฟ้า” ครองเมืองหริภุญชัย จากนั้นพระองค์ได้เสด็จไปสร้างเมืองใหม่ชื่อ “เวียงกุมกาม” (ปัจจุบันเป็นเมืองร้างอยู่ในเขตอำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่) จนถึงพ.ศ. 1834 จึงทรงดำริที่จะสร้างเมืองใหม่ขึ้นอีกแห่งหนึ่ง เพื่อจะได้เป็นศูนย์กลางของอาณาจักรล้านนาไทย

เมื่อจะเริ่มสร้างเมืองใหม่นั้น พญาเม็งรายได้ทูลเชิญ พ่อขุนรามคำแหง แห่งอาณาจักรสุโขทัย และพญาเจ้าเมืองแห่งเมืองพะเยาพระสหายนน้ำสาบานให้มาช่วยพิจารณาทำเลที่จะสร้างเมืองใหม่กษัตริย์ทั้งสามพระองค์ทรงเห็นที่ราบอันอุดมสมบูรณ์ริมฝั่งแม่น้ำปิง บริเวณป่าเชิงคอบสุเทพ เป็นที่ราบกว้างใหญ่อยู่ในเทือกเขาสลับซับซ้อน มีแม่น้ำปิงอยู่ทางทิศตะวันออก พื้นที่นั้นกว้างใหญ่อุดมสมบูรณ์เหมาะที่จะสร้างเมืองหลวงขึ้นในบริเวณนั้นเป็นอย่างยิ่ง พญาร่วงทรงมี

พระราชดำรัสว่า “เมืองนี้ข้าศึกจะเบียดเบียนทำร้ายมิได้ คนไหนมีเงินพันมาอยู่จะมีเงินหมื่น ครั้นมีเงินหมื่นมาอยู่จะมีเงินแสน” ซึ่งในทัศนะนี้แสดงให้เห็นถึงสภาพทางยุทธการ และสภาพเศรษฐกิจของผู้ที่จะมาอาศัยอยู่ในเมืองนี้ สำหรับพญางำเมืองได้ถวายความเห็นว่ “ไชยภูมิของเมืองนี้ดีจริง เพราะเหตุว่าเนื้อดินมีพรรณรังษี 5 ประการ และประกอบด้วยคุณนิมิตรไชยมงคล 7 ประการ เมืองนี้มีสิทธินักแล” ทัศนะนี้แสดงให้เห็นถึงสภาพแวดล้อมที่ดีของสถานที่ที่จะสร้างเมืองเชียงใหม่ เมื่อกษัตริย์ทั้งสามพระองค์ทรงปรึกษาหารือกันแล้ว พญาเม็งรายจึงได้ตกลงพระทัยที่จะสร้างเมืองใหม่ขึ้น ณ ที่ราบเชิงคอยแห่งนี้โดยสร้างกำแพงเมืองด้านกว้าง 800 วา ยาว 1,000 วา มาบรรจบกันเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ครั้นได้เวลาฤกษ์ ก็ได้ลงมือขุดคูเวียง และก่อปราการด้านทิศอีสานเป็นทิศศรีนคร ก่อนจึงอ้อมไปทิศทักษิณวนไปรอบสี่ด้านมีลักษณะเป็นรูปเกือกม้า ประตูเมืองมีปรากฏอยู่ 5 ประตู และมุมเมือง (แจ่ง) 4 มุม กษัตริย์ทั้งสามพระองค์ทรงขนานนามเมืองนี้ว่า “นพบุรีศรีนครพิงค์เชียงใหม่” ในปี พ.ศ. 1839

เมืองเชียงใหม่จึงเป็นศูนย์กลางความเจริญของล้านนาไทยโดยมีกษัตริย์เชื้อสายราชวงศ์เม็งรายปกครองตลอดมาจนถึง 200 ปีเศษ เชียงใหม่ถูกรุกรานและตกเป็นเมืองประเทศราชของพม่าและกรุงศรีอยุธยาอยู่หลายยุคหลายสมัยจนครั้งสุดท้ายในสมัยกรุงธนบุรี พระเจ้าตากสินมหาราชทรงคืนนครเชียงใหม่คืนได้จากพม่า เมื่อปี พ.ศ. 2317 แล้วทรงกวาดล้างอิทธิพลของพม่าออกจากล้านนาไทยได้สำเร็จและทรงแต่งตั้งเจ้าเมืองมาประจำทุกเมือง แต่ผู้ครองนครก็ยังมีต่อมา เจ้าผู้ครองนครในล้านนาไทยต้องถวายต้นไม้เงินต้นไม้ทอง และเครื่องราชบรรณาการมาแต่สมัยกรุงธนบุรีทุกปีในฐานะประเทศราช

เชียงใหม่เป็นประเทศราชของกรุงธนบุรี และกรุงรัตนโกสินทร์จนถึงสมัยสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกได้ทรงสถาปนา “พญาภาวโลหะ” (ภาวโลหะ ณ เชียงใหม่) ขึ้นเป็น “พระยาภาวโลหะ” เป็นต้นตระกูล “ณ เชียงใหม่” ปกครองเมืองเชียงใหม่สืบต่อมาจนถึงเจ้าแก้วนรวิรุญองค์ที่ 9 เป็นองค์สุดท้าย

เมื่อคราวจัดแบ่งการปกครองราชอาณาจักรไทยออกเป็นมณฑล ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ยกเมืองเชียงใหม่ขึ้นเป็นมณฑลพายัพ มีสมุหเทศาภิบาลสำเร็จราชการมณฑลและต่อมาภายหลังได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองใน พ.ศ. 2475 แล้วได้ยุบเลิกมณฑลเชียงใหม่จึงเป็นจังหวัดมาจนถึงปัจจุบันนี้ รวมเวลาที่เชียงใหม่เป็นราชธานีอาณาจักรล้านนาไทย ตั้งแต่ พ.ศ. 1839 จนถึง พ.ศ. 2440 ได้ 600 ปี และนับจนถึงปัจจุบันเชียงใหม่มีอายุ 703 ปี

3.2 ลักษณะทางด้านกายภาพ

ที่ตั้ง จังหวัดเชียงใหม่ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของประเทศไทย ประมาณเส้นรุ้งที่ 16 องศาเหนือและเส้นแวงที่ 99 องศาตะวันออก อยู่สูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 1,027 ฟุต (310 ม.) ส่วนกว้างที่สุดของจังหวัดจากตะวันตกถึงตะวันออกประมาณ 138 กิโลเมตร ส่วนยาวจากเหนือจดใต้ประมาณ 320 กิโลเมตร ห่างจากกรุงเทพมหานครประมาณ 750 กิโลเมตร อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	ติดต่อกับสาธารณรัฐเชียงตุงของพม่า ตลอดแนวยาวประมาณ 227 กม.
ทิศใต้	ติดต่อกับจังหวัดลำพูนและจังหวัดตาก
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับจังหวัดเชียงราย จังหวัดลำปาง และจังหวัดลำพูน
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับจังหวัดแม่ฮ่องสอน

3.3 ภูมิประเทศ

จังหวัดเชียงใหม่ตั้งอยู่บริเวณที่ราบเชิงเขา โดยมีทิวเขาล้อมรอบเป็นแนวทางจากบริเวณทิศตะวันตก ทิศเหนือ และทิศตะวันออก บริเวณตอนกลางของพื้นที่ซึ่งเป็นที่ตั้งของตัวเมืองมีภูเขาล้อมรอบอีกชั้นหนึ่ง พื้นที่ของจังหวัดเชียงใหม่มีประมาณ 20,107.057 ตารางกิโลเมตร (12,566,910 ไร่) พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าไม้และภูเขาประมาณ 16,636 ตารางกิโลเมตร (10,397,500 ไร่) มีที่ราบอยู่ตรงกลางตามสองฟากแม่น้ำปิง โดยมีพื้นที่ทำการเกษตร 2,600 ตารางกิโลเมตร (1,625,000 ไร่) ที่เหลือเป็นพื้นที่สำหรับอยู่อาศัยและอื่นๆ 871,057 ตารางกิโลเมตร (544,410 ไร่)

จังหวัดเชียงใหม่มีสภาพภูมิประเทศเป็นที่สูงและป่าไม้ จึงเป็นแหล่งกำเนิดต้นน้ำสายต่าง ๆ หลายสายแม่น้ำที่ไหลผ่านสำหรับหล่อเลี้ยงการเกษตรให้กับประชากรในจังหวัดที่สำคัญ ได้แก่ แม่น้ำปิง มีความยาว 540 กิโลเมตร. โดยมีต้นกำเนิดจากภูเขาในท้องที่อำเภอเชียงดาว นอกจากนี้ยังมีแม่น้ำแม่แจ่ม แม่น้ำฝาง แม่น้ำแม่แตง แม่น้ำแม่กลาง และแม่น้ำแม่ขาน

3.4 ภูมิอากาศ

จังหวัดเชียงใหม่เป็นจังหวัดที่มีอากาศเย็นสบายน่าอยู่ ดินฟ้าอากาศทั่วไปเหมาะแก่การทำกรเกษตร สามารถเพาะปลูกพืชได้เกือบทุกชนิดในทุกฤดูกาล อุณหภูมิโดยทั่วไปเฉลี่ยทั้งปี 25.20 องศาเซลเซียส ฤดูร้อนเฉลี่ย 30 องศาเซลเซียส ทั้งนี้อากาศจะร้อนจัดในเดือนเมษายนของทุกปี และฤดูฝนจะเริ่มตั้งแต่เดือนมิถุนายน-ตุลาคม และจะมีฝนตกชุกในเดือนกันยายน เฉลี่ยปริมาณฝนทั้งปี 1,159.1 มิลลิเมตร ความชื้นสัมพัทธ์ต่ำสุดเฉลี่ย 43.8 เปอร์เซ็นต์ สูงสุดเฉลี่ย 87.4 เปอร์เซ็นต์

ฤดูกาลต่าง ๆ ของจังหวัดเชียงใหม่สามารถแบ่งได้ดังนี้

- ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคม-พฤษภาคม และอากาศร้อนจัดในเดือนเมษายน
- ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่ปลายเดือนมิถุนายน-ตุลาคม และมีฝนตกหนักในเดือนสิงหาคม
- ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน-กุมภาพันธ์และอากาศจะหนาวมากระยะเดือนธันวาคม และมกราคม

3.5 พื้นที่การปกครองและประชากร

การปกครองการบริหารและการจัดการของเทศบาล เทศบาลนครเชียงใหม่แบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น แขวง ประกอบด้วย

- 1.) แขวงศรีวิชัย พื้นที่ 9.2 ตารางกิโลเมตร ประกอบด้วย ตำบลสุเทพ ตำบลศรีภูมิบางส่วน ตำบลพระสิงห์บางส่วน ตำบลช้างเผือกบางส่วน ใช้สถานีดับเพลิงเป็นสำนักงานแขวง
- 2.) แขวงเมืองราย พื้นที่ 7.7 ตารางกิโลเมตร ประกอบด้วย ตำบลหายยา ตำบลช้างคลาน ตำบลป่าแดด ตำบลพระสิงห์บางส่วน ใช้ที่ทำการแขวงโยธา 3
- 3.) แขวงนครพิงค์ พื้นที่ 11.7 ตารางกิโลเมตร ประกอบด้วย ตำบลป่าตันตำบลช้างม่อย ตำบลศรีภูมิบางส่วน ตำบลช้างเผือกบางส่วน ใช้สำนักงานเทศบาลนครเชียงใหม่เป็นสำนักงานแขวงชั่วคราว
- 4.) แขวงกาวิละ พื้นที่ 11.4 ตารางกิโลเมตร ประกอบด้วย ตำบลฟ้าฮ่าม ตำบลวัดเกต ตำบลหนองป่าครั่ง ตำบลท่าศาลา ตำบลหนองหอย ใช้ศูนย์บริการสาธารณสุขสันป่าข่อยเป็นสำนักงานแขวง

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนประชากร และขนาดพื้นที่ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่

พื้นที่	ขนาดพื้นที่		ประชากร (คน)		ประชากรผู้มีสิทธิ(คน)		จำนวน ครัวเรือน
	ตรกม.	ร้อยละ	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	
ป่าตัน	4.278	10.63	3937	4406	2833	3401	3953
ช้างม่อย	1.407	3.50	6296	6574	3109	3562	3728
ศรีภูมิ	2.948	7.33	11259	12148	7445	8518	6859
ช้างเผือก	5.860	14.58	8177	9127	6135	7258	8802

ตารางที่ 1 (ต่อ) แสดงจำนวนประชากร และขนาดพื้นที่ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่

พื้นที่	ขนาดพื้นที่		ประชากร (คน)		ประชากรผู้มีสิทธิ์(คน)		จำนวน ครัวเรือน
	ตรกม.	ร้อยละ	ชาย	หญิง	ชาย	หญิง	
สุเทพ	6.232	15.50	7870	10112	6565	8850	7868
พระสิงห์	1.254	3.12	4333	4698	3137	3524	3326
หายยา	2.134	5.31	7318	8073	5336	6120	5211
ช้างคลาน	2.728	6.78	11188	12047	6896	8005	7078
ป่าแดด	0.520	1.27	957	1085	706	827	906
ฟ้าฮ่าม	1.012	2.50	597	617	436	476	504
หนองป่าครั่ง	0.857	2.13	883	925	657	742	1275
ท่าศาลา	2.661	6.62	3026	3351	2238	2565	3056
หนองหอย	1.676	4.17	3059	3410	2224	2617	2788
	40.224	100	81770	89191	56850	66014	65635

ที่มา : รายงานสถิติตามหลักฐานทางทะเบียนราษฎรเทศบาลนครเชียงใหม่ (มกราคม 2543)

อำนาจหน้าที่ของเทศบาลนครเชียงใหม่

เทศบาลนครเชียงใหม่ปกครองในรูปแบบเป็นการบริหารส่วนท้องถิ่นมีสมาชิกสภาเทศบาล (สท.) 24 คน ประกอบด้วยนายกเทศมนตรีกับเทศมนตรีอื่นอีก 4 คน มีอำนาจหน้าที่ดูแลบริหารกิจการของเทศบาล สำหรับหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานที่ศึกษาตามพระราชบัญญัติเทศบาล คือ

มาตรา 54 ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายเทศบาลเมืองอาจดำเนินกิจการใดๆ ในเขตเทศบาล ดังต่อไปนี้ ข้อ 10 ให้มีและบำรุงสวนสาธารณะ สวนสัตว์และสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ

มาตรา 50 ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย เทศบาลตำบลมีหน้าที่ที่ต้องทำในเขตเทศบาล ดังต่อไปนี้ ข้อ 3 รักษาความสะอาดของถนนหรือทางเดินและที่สาธารณะ รวมทั้งการกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล

การบริหารงานของเทศบาลนครเชียงใหม่

ระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการกำหนดส่วนราชการของเทศบาล พ.ศ. 2529 แบ่งออกเป็น 11 ส่วน สำหรับส่วนที่เกี่ยวข้องกับงานสวนสาธารณะนี้คือ

กองช่าง มีอำนาจหน้าที่ที่เกี่ยวกับผังเมืองและโยธา กองสาธารณสุขและงานอื่นที่ได้รับมอบหมาย โดยมีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบภายในส่วนที่เกี่ยวข้อง

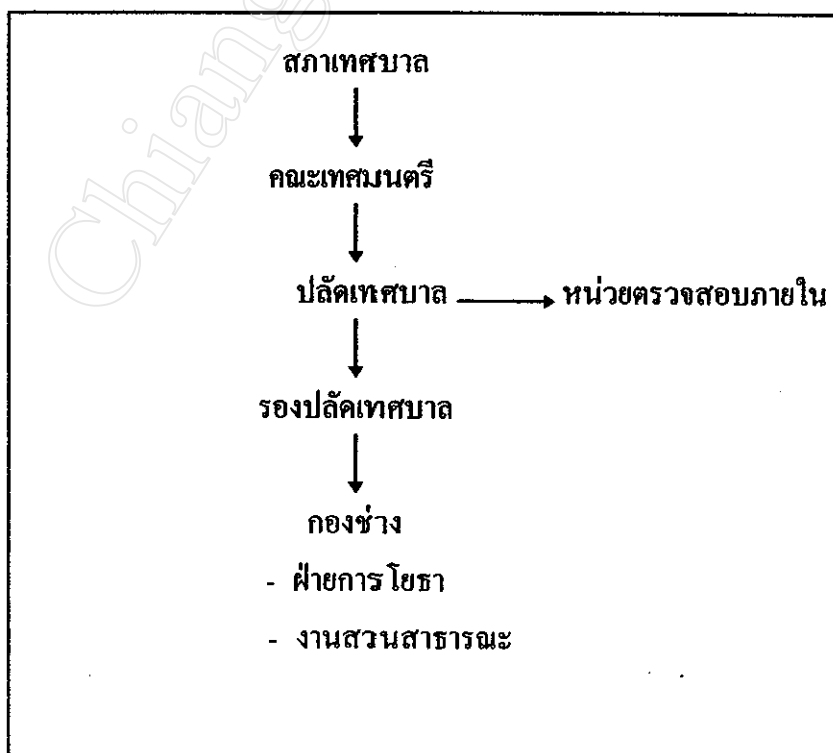
ฝ่ายโยธา มีหน้าที่ควบคุมและรับผิดชอบการปฏิบัติงานในหน้าที่ของงานสาธารณสุขและงานสวนสาธารณะ งานศูนย์เครื่องจักรกล และงาน สถานีและไฟฟ้าสาธารณะ

หน้าที่งานสวนสาธารณะในเขตเทศบาล

งานสวนสาธารณะ หน่วยงานเทศบาลที่เกี่ยวข้องกับงานสวนสาธารณะ คือฝ่ายโยธา งานสวนสาธารณะซึ่งมีหน้าที่

- (1) งานจัดสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ เช่น สวนสาธารณะ สวนสัตว์
- (2) งานควบคุมดูแล บำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
- (3) งานดูแลบำรุงรักษาค้นไม้ และพันธุ์ไม้ต่าง ๆ
- (4) งานจัดทำคูแลร์รักษาเรือนเพาะชำและขยายพันธุ์ไม้ต่าง ๆ
- (5) งานประดับ ตกแต่งสถานที่อาคารเกี่ยวกับการใช้พันธุ์ไม้ต่าง ๆ
- (6) งานให้คำปรึกษาแนะนำ และเผยแพร่ทางด้านภูมิสถาปัตยกรรม
- (7) งานประมาณราคาค่าด้านภูมิสถาปัตยกรรม
- (8) งานอื่นที่เกี่ยวข้องหรือตามที่ได้รับมอบหมาย

แผนภูมิที่ 1 แผนผังโครงสร้างการบริหารงานเทศบาลที่เกี่ยวข้องกับงานสวนสาธารณะ

สวนสาธารณะเขตเทศบาล

เทศบาลนครเชียงใหม่ให้บริการด้านสถานที่พักผ่อนหย่อนใจแก่ ประชาชน โดยฝ่ายสวนสาธารณะกองช่างเป็นผู้รับผิดชอบในด้านการบำรุงรักษาปลูกไม้ดอกไม้ประดับ และจัดสถานที่สำหรับพักผ่อนหย่อนใจภายในเขตเทศบาล ซึ่งมี สถานที่ในความรับผิดชอบ อาทิเช่น

1.) สวนสาธารณะหนองบวกหาด ตั้งอยู่ในเขตกำแพงเมืองโบราณ มีขอบเขตครอบคลุมตั้งแต่แจ่งกู่เฮือง จนถึงประตูสวนปรุง เป็นสระน้ำประมาณ 5 ไร่เศษ ในสวนสาธารณะแห่งนี้มีสนามเด็กเล่น สวนดอกไม้ สนามหญ้า และศาลาสำหรับหลบแดดฝน นอกเหนือจากให้บริการด้านการพักผ่อนหย่อนใจแล้ว สถานที่นี้ยังใช้เป็นสถานที่จัดงานมหกรรมไม้ดอกไม้ประดับ เป็นประจำทุกปี

2.) สวนสาธารณะประตูท่าแพ ตั้งอยู่ด้านนอกของประตูเมืองท่าแพ ส่วนใหญ่เป็นลานโล่ง มีต้นไม้และที่นั่งสำหรับพักผ่อน

3.) สวนสาธารณะเชิงสะพานนวรัฐตั้งอยู่ทางด้านทิศตะวันตกของสะพานนวรัฐ ครอบคลุมบริเวณจวนผู้ว่าราชการ ในพื้นที่มีสวนดอกไม้ สนามหญ้า ไม้ยืนต้น อ่างน้ำและที่นั่งพักผ่อน

4.) สวนสาธารณะและน้ำพุสมเพชร ตั้งอยู่ริมคูเมือง จัดเป็นพื้นที่พักผ่อน ประกอบด้วยสนามหญ้า สวนดอกไม้

5.) ศูนย์เพาะพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับหายยา ตั้งอยู่บริเวณใกล้สุสานหายยา เป็นสถานเพาะพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับของเทศบาล และในบริเวณดังกล่าวยังมีพื้นที่โล่งว่าง ใช้เล่นกีฬาากลางแจ้งและพักผ่อนหย่อนใจ

6.) สนามเด็กเล่นประตูเชียงใหม่ อยู่ข้างประตูเชียงใหม่ มีอุปกรณ์สำหรับเด็กเล่น

7.) สนามกีฬาเทศบาลนครเชียงใหม่ ตั้งอยู่ใกล้อนุสาวรีย์ช้างเผือก ประกอบด้วยสนามกีฬากลางแจ้ง สนามกีฬาในร่ม สระว่ายน้ำ ซึ่งได้มาตรฐานสากล

8.) สวนสาธารณะรอบคูเมืองทั้ง 4 ด้าน เป็นที่ว่างระหว่างริมน้ำกับถนน มีการปลูกต้นไม้ มีสนามหญ้าให้ประชาชนเข้าไปนั่งพักผ่อนเดินเล่นได้

9.) น้ำพุช้างเผือก ตั้งอยู่หน้าประตูช้างเผือก

10.) สวนสาธารณะบริเวณอนุสาวรีย์ 3 กษัตริย์ ตั้งอยู่หน้าศาลากลางเก่า จัดตกแต่งพื้นที่มีสนามหญ้า ม้านั่ง

11.) ที่โล่งว่างใช้ปลูกต้นไม้ดอกไม้ประดับตามถนนสายต่าง ๆ เป็นพื้นที่เล็ก ๆ ตามถนนสายต่าง ๆ ใช้ปลูกไม้ดอกไม้ประดับ แต่ไม่ได้จัดพื้นที่ไว้ให้ประชาชนเข้าไปพักผ่อน

เนื่องจากพื้นที่ให้บริหารด้านสวนสาธารณะยังไม่เพียงพอต่อการให้บริการแก่ประชาชนและนักท่องเที่ยว จึงมีความจำเป็นต้องใช้พื้นที่ในเขตเทศบาล ซึ่งเปิดโอกาสให้ประชาชนโดยทั่ว

ไปเข้าไปใช้บริการได้ในบางครั้ง เช่น สนามกีฬาของโรงเรียนต่าง ๆ ลานวัด ยิ่งไปกว่านั้นบริเวณพื้นที่ใกล้เคียงกับเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ซึ่งอยู่ไม่ไกลจากตัวเมืองนัก ยังมีประชาชนนิยมไปพักผ่อนหย่อนใจ เช่น สวนรุกขชาติห้วยแก้ว สวนสัตว์เชียงใหม่ พื้นที่รอบอ่างเก็บน้ำศูนย์เกษตรภาคเหนือ ศูนย์ศึกษาธรรมชาติ และสัตว์ป่าเชิงคอยสุเทพ ห้วยตึงเฒ่า วนอุทยานแม่สา ฯลฯ เป็นต้น

ตารางที่ 2 รายการพื้นที่สวนสาธารณะ สวนหย่อม ที่อยู่ในความดูแลของงานสวนสาธารณะ

ลำดับ	ชื่อสถานที่	ตั้งอยู่ที่ถนน	ลักษณะของสถานที่	เนื้อที่	หมายเหตุ
1	สวนสุขภาพห้วยแก้ว	ถ.ห้วยแก้ว	สวนสาธารณะ	31 ไร่	2
2	สวนหย่อมหน้าวัดสวนดอก	ถ.สุเทพ	สวนหย่อม	3 ไร่	2
3	สวนหย่อมประตูสวนดอก	ถ.บุญเรืองฤทธิ์	สวนหย่อม	3 งาน 50 ตรว.	2
4	สวนสาธารณะหนองบวกลาด	ถ.บำรุงบุรี	สวนสาธารณะ	12 ไร่ 2 งาน 29 ตรว.	2
5	สวนสาธารณะหายยา	ถ.ชม.-ฮอด	สวนสาธารณะ	2 ไร่ 1 งาน	3
6	สวนหย่อมศูนย์เยาวชน	ถ.ชม.-ฮอด	สวนหย่อม	3 งาน 43 ตรว.	3
7	สวนหย่อมประตูสวนปรุง	ถ.ช่างหล่อ	สวนหย่อม	3 งาน	3
8	สวนหย่อมประตูเชียงใหม่	ถ.ราชเชียงใหม่	สวนหย่อม	2 งาน 79 ตรว.	3
9	สวนสาธารณะถนนระแกง	ถ.ระแกง	สวนสาธารณะ	1 ไร่ 50 ตรว.	3
10	ลานพักผ่อนเชิงสะพานนวรัฐ	ถ.ท่าแพ	ปลูกหญ้า-ต้นไม้	2 งาน 52 ตรว.	1
11	สวนสาธารณะหน้าบ้านพักผู้ว่า	ถ.ท่าแพ	สวนสาธารณะ	1 ไร่ 2 งาน	3
12	สวนหย่อมเชิงสะพานนวรัฐ ด้านทิศเหนือ	ถ.ท่าแพ	สวนหย่อม	1 งาน	1
13	ปลูกหญ้า-ต้นไม้ริมฝั่งลำน้ำปิง หลังสถานีตำรวจจราจร	หลังสถานี ตำรวจแม่ปิง	ปลูกหญ้า-ต้นไม้	2 ไร่	1
14	สวนหย่อมสำนักงานเทศบาล	ถ.วังสิงห์คำ	สวนหย่อม	3 งาน 81 ตรว.	1
15	สวนหย่อมประตูช่างม่อข	ถ.มูลเมือง	สวนหย่อม	1 งาน	1
16	อนุสาวรีย์พญาเม็งราย	ถ.ราชดำเนิน	สวนหย่อม	45 ตรว.	2
17	สวนหย่อมหน้าวัดพระสิงห์	ถ.สิงหาราช	สวนหย่อม	2 งาน 14 ตรว.	2
18	อนุสาวรีย์สามกษัตริย์	ถ.พระปกเกล้า	สวนสาธารณะ	2 ไร่ 60 ตรว.	2

ตารางที่ 2 (ต่อ) รายการพื้นที่สวนสาธารณะ สวนหย่อม ที่อยู่ในความดูแลของงานสวนสาธารณะ

ลำดับ	ชื่อสถานที่	ตั้งอยู่ที่ถนน	ลักษณะของสถานที่	เนื้อที่	หมายเหตุ
19	สวนหย่อมเชิงสะพานนารัฐ (ฝั่งตะวันออก)	ถ.เจริญราษฎร์	สวนหย่อม	1 ไร่ 18 ตรว.	4*
20	โครงการพัฒนาเมืองหลัก	.ริมบึงหลังตลาด คันลำไย	สวนสาธารณะ	25 ไร่ 1 งาน 91 ตรว.	1
21	สวนล้านนา ร.9	ถ.โชตนา	สวนสาธารณะ	48 ไร่	1
22	สวนกาญจนภิเษก	ถ. มหิดล	สวนสาธารณะ	4 ไร่	1
				140ไร่12ตรว.	

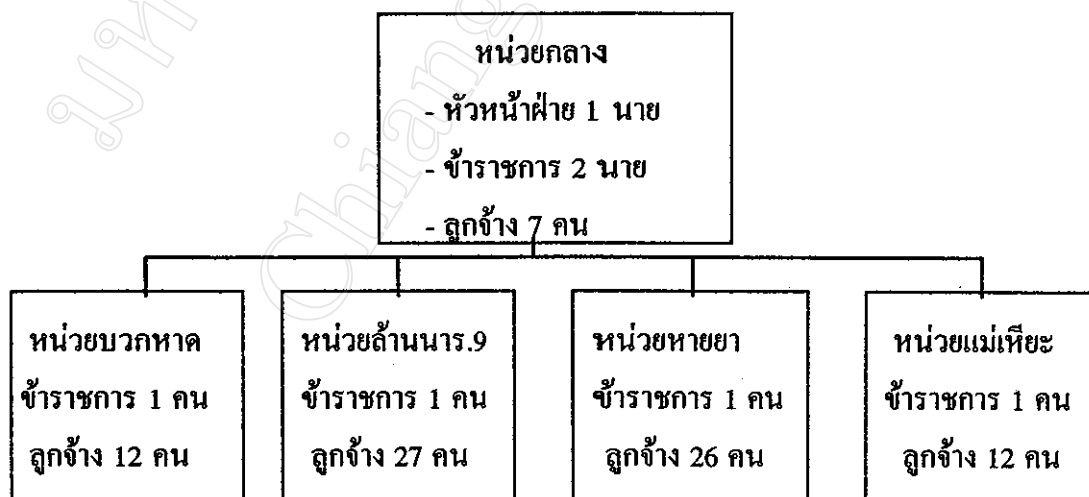
หมายเหตุ 1 =แขวงศรีวิชัย 2 = แขวงนครพิงค์ 3 = แขวงเมืองราย 4 = แขวงกาวิละ

ที่มา ฝ่ายสวนสาธารณะ กองช่างเทศบาลนครเชียงใหม่

การบริหารจัดการบริหารภายในฝ่ายสาธารณะ

ฝ่ายสวนสาธารณะประกอบด้วย 2 งาน ได้แก่ งานควบคุมและบำรุงสถานทำงานเพาะชำ และเรือนเพาะชำ การแบ่งงานดังแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 2 แผนผังโครงสร้างการบริหารงานฝ่ายสวนสาธารณะ

การดำเนินงานภายในฝ่ายสวนสาธารณะขึ้นกับหน่วยกลางซึ่งเป็นผู้กำหนดแผนงานโครงการจากหน่วยงานย่อยเสนอและการดำเนินโครงการจะถูกกำหนดขึ้นจากความต้องการของหน่วยงานย่อยซึ่งเสนองานมาสู่หน่วยกลาง และหน่วยกลางจะประสานกับกองช่างในด้าน

งบประมาณ และการดำเนินงานของหน่วยงานนี้คือ งานตัดหญ้า บำรุงพืชพรรณ งานตกแต่งกิ่งไม้ งานขยายพันธุ์ไม้ จัดสถานที่และงานประสานงาน งานข้อมูล งานเร่งด่วน

ระดับนโยบายในการปฏิบัติงาน

ฝ่ายสวนสาธารณะจะปฏิบัติงานตามแผนระยะกลาง 5 ปี และแผนประจำปี ซึ่ง การทำแผนกระบวนการโดยนำแผนที่วางไว้มาศึกษาหาความจำเป็นเร่งด่วนและส่งแผน ให้คณะผู้บริหารเป็นผู้พิจารณาและทางฝ่ายปฏิบัติตามที่คณะผู้บริหาร สั่งการ สำหรับงบประมาณที่ผ่านมามีดังนี้

ปีงบประมาณ 2541	งบฝ่ายสวนสาธารณะ	28 ล้านบาท
ปีงบประมาณ 2542	งบฝ่ายสวนสาธารณะ	23 ล้านบาท
ปีงบประมาณ 2543	งบฝ่ายสวนสาธารณะ	12 ล้านบาท

การจัดการสวนสาธารณะปัจจุบันของฝ่ายสวนสาธารณะ

การจัดการสวนสาธารณะใช้ บุคลากรของเทศบาลทั้งหมด เนื่องจากเทคนิคและความชำนาญบางอย่างต้องใช้ผู้ชำนาญงานเฉพาะ การจัดการด้านความสะอาดและความปลอดภัยก็เช่นกัน แต่มีข้อจำกัดด้านการจัดการ เนื่องจากงบประมาณจากฝ่ายบริหารมีน้อย ทำให้เกิดปัญหาในการดำเนินงานภายในสวนสาธารณะ

สภาพปัญหาของฝ่ายสวนสาธารณะ

ขาดบุคลากร ขาดงบประมาณ เครื่องจักร เทคโนโลยี ปัญหาด้านนโยบายที่มีต่อเนื่อง ทำให้การปฏิบัติที่ไม่สมบูรณ์

ขั้นตอนการออกแบบสวนสาธารณะของฝ่ายสวนสาธารณะ

1. จากนโยบายฝ่ายบริหารที่สั่งการให้ฝ่ายสวนสาธารณะดำเนินงาน
2. จากแนวคิดผู้ออกแบบเป็นหลักขาดการศึกษาความต้องการของประชาชน
3. จากเหตุการณ์เฉพาะหน้า เช่น บริเวณสวนกาญจนา เนื่องจากการเร่งรีบสร้าง ทำให้เกิดปัญหา ไม่มีผู้มาใช้

การดำเนินงานและแนวคิดเกี่ยวกับการเพิ่มสวนสาธารณะ

เงื่อนไขที่สำคัญในการเพิ่มสวนสาธารณะ ขึ้นอยู่กับการพิจารณาของคณะผู้บริหาร เทศบาล งบประมาณและการต่อเนื่องของโครงการความต้องการของประชาชน ในด้านการ

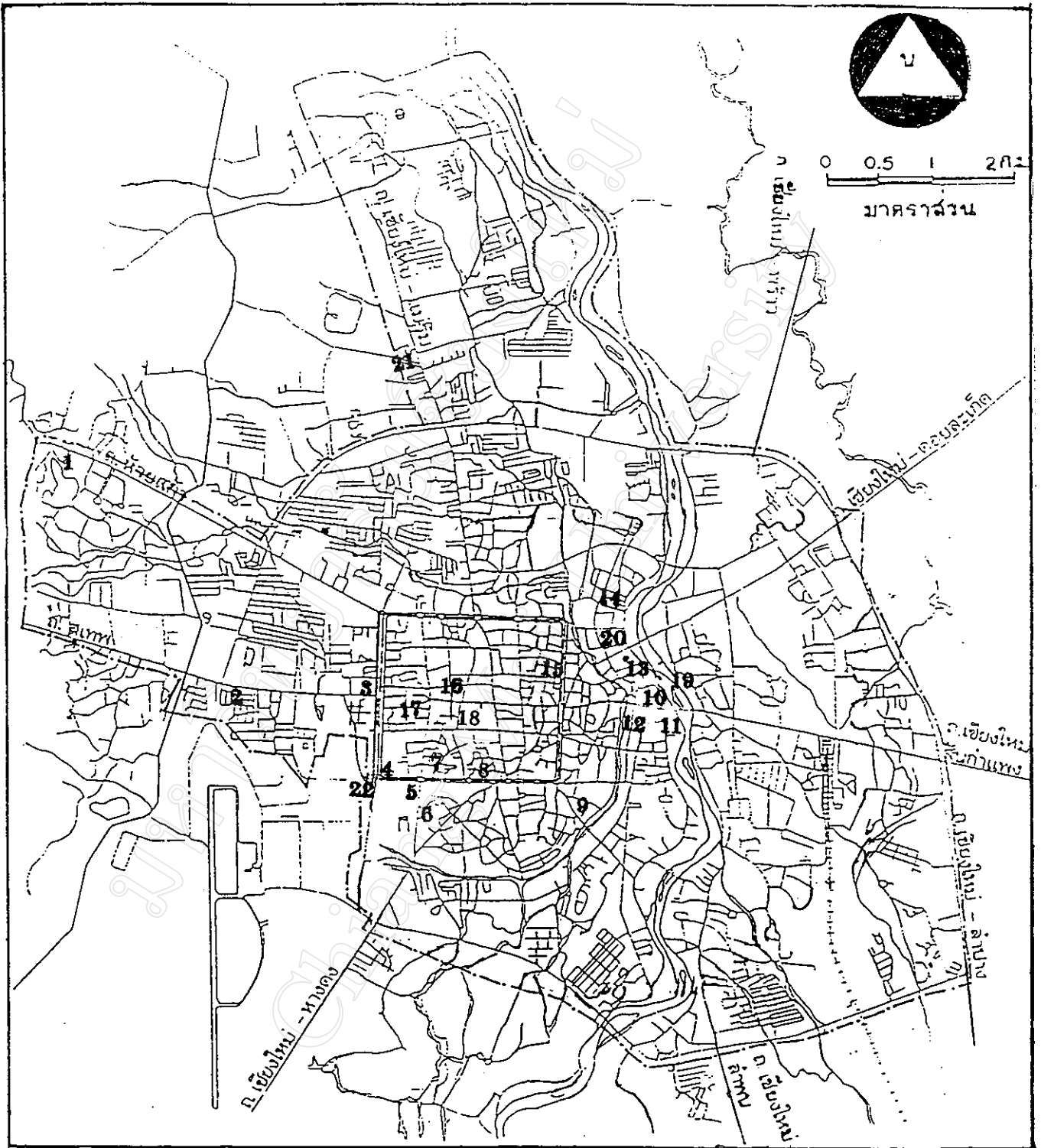
พิจารณางบประมาณและนโยบาย ผู้บริหารปัจจุบันมิได้มีนโยบายเกี่ยวกับการเพิ่มสวนสาธารณะ แต่จะเน้นการสร้างถนน ทางเดินเท้าเป็นส่วนใหญ่ (งบประมาณเทศบาลนครเชียงใหม่ ปี 2543) แต่ทางสวนก็ดำเนินโครงการจัดวางต้นไม้บริเวณที่สาธารณะ เพื่อให้ประชาชนเกิดความรู้สึกที่ดี เช่น บริเวณราวสะพานนวรัฐ บริเวณสามแยกแจ่งหัวริน ฯลฯ

ปัญหาสวนสาธารณะในเขตเทศบาล

- 1.) สถานที่พักผ่อนหย่อนใจไม่เพียงพอ จากการสำรวจพื้นที่สวนสาธารณะในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่พื้นที่รวมทั้งสิ้น 1,217 ไร่ 208 ตารางวา หรือ 1.95 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 4.87 ของพื้นที่ทั้งหมด ซึ่งตามมาตรฐานการใช้ที่ดินในเมือง สถานที่พักผ่อนหย่อนใจจะมีประมาณร้อยละ 8 ของพื้นที่ทั้งหมด
- 2.) พื้นที่ที่จัดเป็นสวนสาธารณะส่วนใหญ่เป็นการปรับปรุงพื้นที่ว่างเปล่าขนาดเล็ก ตกแต่งจัดไม้ดอกไม้ประดับและเครื่องเล่นให้เป็นสวนสาธารณะ
- 3.) สวนสาธารณะที่มีอยู่ขาดการดูแลรักษาในเรื่องความสะอาดอย่างเพียงพอและขาดความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

แนวทางแก้ไข

- 1.) จัดหาสถานที่เพื่อจัดสร้างสวนสาธารณะเพิ่มเติม โดยการสำรวจพื้นที่ว่างเปล่าที่ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์จัดทำสวนสาธารณะ หรือสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
- 2.) ปรับปรุงคูเมืองให้สะอาดสวยงาม มีลักษณะเป็นสวนน้ำ ปูลูกบัวและไม้ดอกไม้ประดับบริเวณข้างคูเมือง และจัดม้านั่งเพื่อเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ

รูปที่ 1 แสดงตำแหน่งที่ตั้งสวนสาธารณะในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่
สัญลักษณ์

- ① หมายเลขภายในตรงกับตารางเนื้อที่ตารางที่ 2
ที่มา : เทศบาลนครเชียงใหม่

การกระจายสวนสาธารณะ

ในเขตเทศบาลมีสวนสาธารณะอยู่หลายขนาดทั้งขนาดเล็กและขนาดใหญ่ จากภาพรวมของการกระจายสวนสาธารณะเพื่อพิจารณาแล้วสังเกตได้ว่ากระจายไม่ทั่วถึง โดยบางตำบลบางแขวงไม่มีสวนสาธารณะแม้แต่แห่งเดียว สำหรับตำบลที่ไม่มีสวนสาธารณะเลย ได้แก่ ตำบลป่าตันท่าศาลา หนองหอย วัดเกต ป่าแดด ฟ้ายาม และหนองป่าครั่ง (โครงการจัดทำแผนการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนและพื้นที่สีเขียวในเมืองหลัก: เชียงใหม่ . 2539)

3.6 พื้นที่ศึกษาของการวิจัย

ที่ตั้งโครงการ

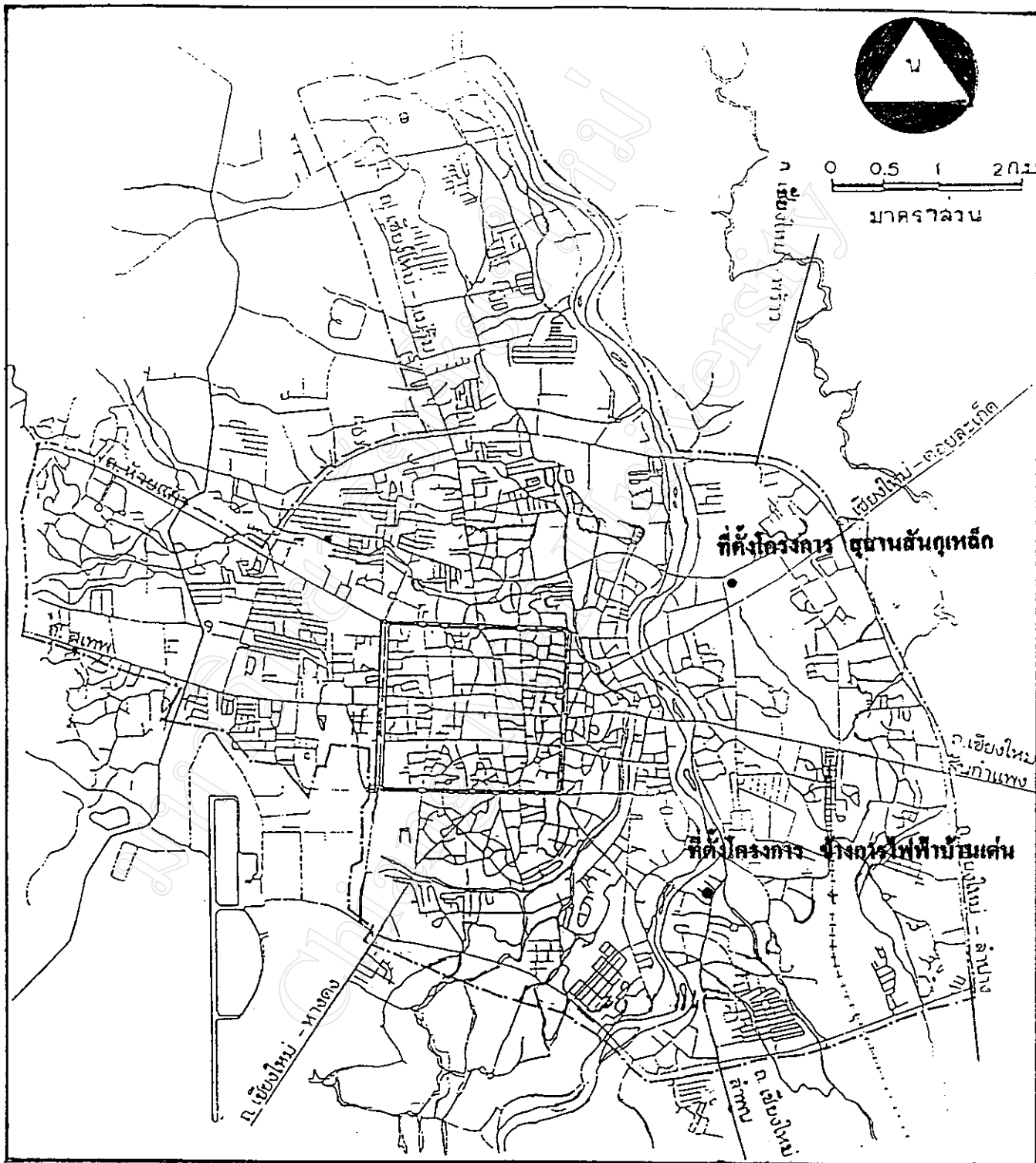
สภาพแขวงกาวิละ จากการศึกษเบื้องต้น ผู้ศึกษาจึงศึกษาภายในแขวงกาวิละ เนื่องจากขาดแคลนสวนสาธารณะมาก และในการตรวจสอบพื้นที่ในแขวงนี้แล้ว พบว่ามีพื้นที่ซึ่งเป็นที่ว่างหลายแห่ง แต่จากการศึกษาศักยภาพพื้นที่เพื่อหาความเหมาะสม เนื่องจากเป็นพื้นที่ของเทศบาลเอง ได้พื้นที่ในการศึกษา 2 แห่ง ภายในแขวงกาวิละและผู้ศึกษาจึงทำการวิเคราะห์หาพื้นที่ที่เหมาะสมในการทำโครงการเพิ่มสวนสาธารณะ หลักการเลือกพื้นที่

- (1) วิเคราะห์การได้มาซึ่งพื้นที่และขนาดพื้นที่และความเหมาะสม
- (2) วิเคราะห์การเข้าถึงพื้นที่
- (3) วิเคราะห์ความเป็นไปได้ในการจัดทำโครงการ

ในแขวงกาวิละมีพื้นที่เลือกเพื่อศึกษา 2 แห่ง คือ

- 1.) บริเวณภายใน฼าปนสถานสันภูเหล็ก (รูปที่ 3)

ที่ตั้งพื้นที่และลักษณะต่างๆ ไปอยู่บริเวณถนนบำรุงราษฎร์ กับถนนคอสสะเก็ดสายเก่า (ตำบล) ภายใน฼าปนสถานสันภูเหล็ก เป็นพื้นที่ของเทศบาลโดยตรง และมีพื้นที่ที่สามารถจัดทำโครงการได้ ประมาณ 3 ไร่ สภาพพื้นที่เป็นที่โล่ง การเข้าถึงพื้นที่ โดยมีถนนหน้าโครงการเข้าถึงได้ง่าย ความหนาแน่นของชุมชนรอบพื้นที่มีน้อย เนื่องจากส่วนใหญ่เป็นย่านสถานศึกษาเป็นส่วนมาก ในด้านสุนทรียภาพ และจิตวิทยา ผู้มาใช้สถานส่วนมากจะมีความรู้สึกไม่ค่อยดีในการเข้ามาใช้พื้นที่เพื่อทำกิจกรรมอื่น ๆ และมีพื้นที่ 3 ไร่ ถ้าจัดทำโครงการแล้วสามารถให้บริการได้เพียง 123 คันวีเรือน (มาตรฐาน 1 คน/15 ม²) ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวไม่เหมาะสมในการก่อสร้างสวนสาธารณะระดับชุมชน

รูปที่ 2 แสดงตำแหน่งพื้นที่ศึกษาในแขวงกาวิละ
ที่มา : เทศบาลนครเชียงใหม่

2.) บริเวณข้างไฟฟ้าบ้านเด่น (รูปที่ 4)

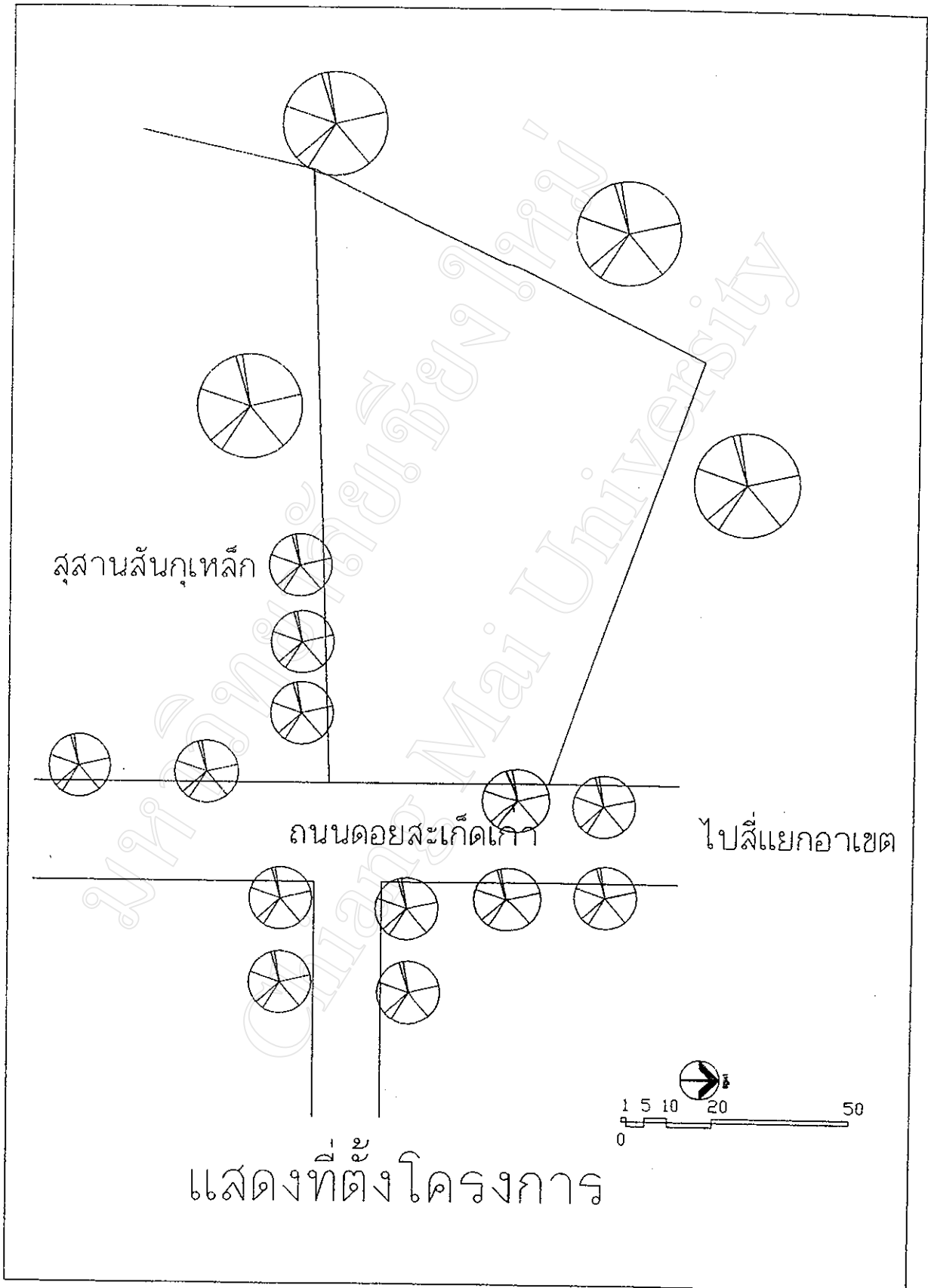
ที่ตั้งพื้นที่และลักษณะทั่วไปอยู่บริเวณถนนสายเชียงใหม่-ลำพูน ตำบลวัดเกต อยู่ข้างการไฟฟ้าบ้านเด่น พื้นที่เป็นของเทศบาลและที่ราชพัสดุ มีพื้นที่ประมาณ 12 ไร่ สภาพพื้นที่เป็นที่โล่ง มีลำเหมืองและคิคลำน้ำปิงทางทิศตะวันตก การเข้าถึงพื้นที่โดยมีถนนผ่านหน้าโครงการและด้านทิศใต้มีถนนซอย เข้าถึงได้สะดวก ความหนาแน่นของชุมชนโดยรอบมีความหนาแน่นมาก ลักษณะบ้านบริเวณย่านนี้จะเป็นบริเวณที่พักอาศัยเป็นส่วนใหญ่ สำหรับพื้นที่บริเวณนี้สามารถรองรับการมาใช้ได้ 494 ครัวเรือน (มาตรฐาน 1 คน/15 ม²) ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวเหมาะกับการก่อสร้างสวนสาธารณะระดับชุมชนได้

ตารางที่ 3 ตารางเปรียบเทียบและเลือกพื้นที่

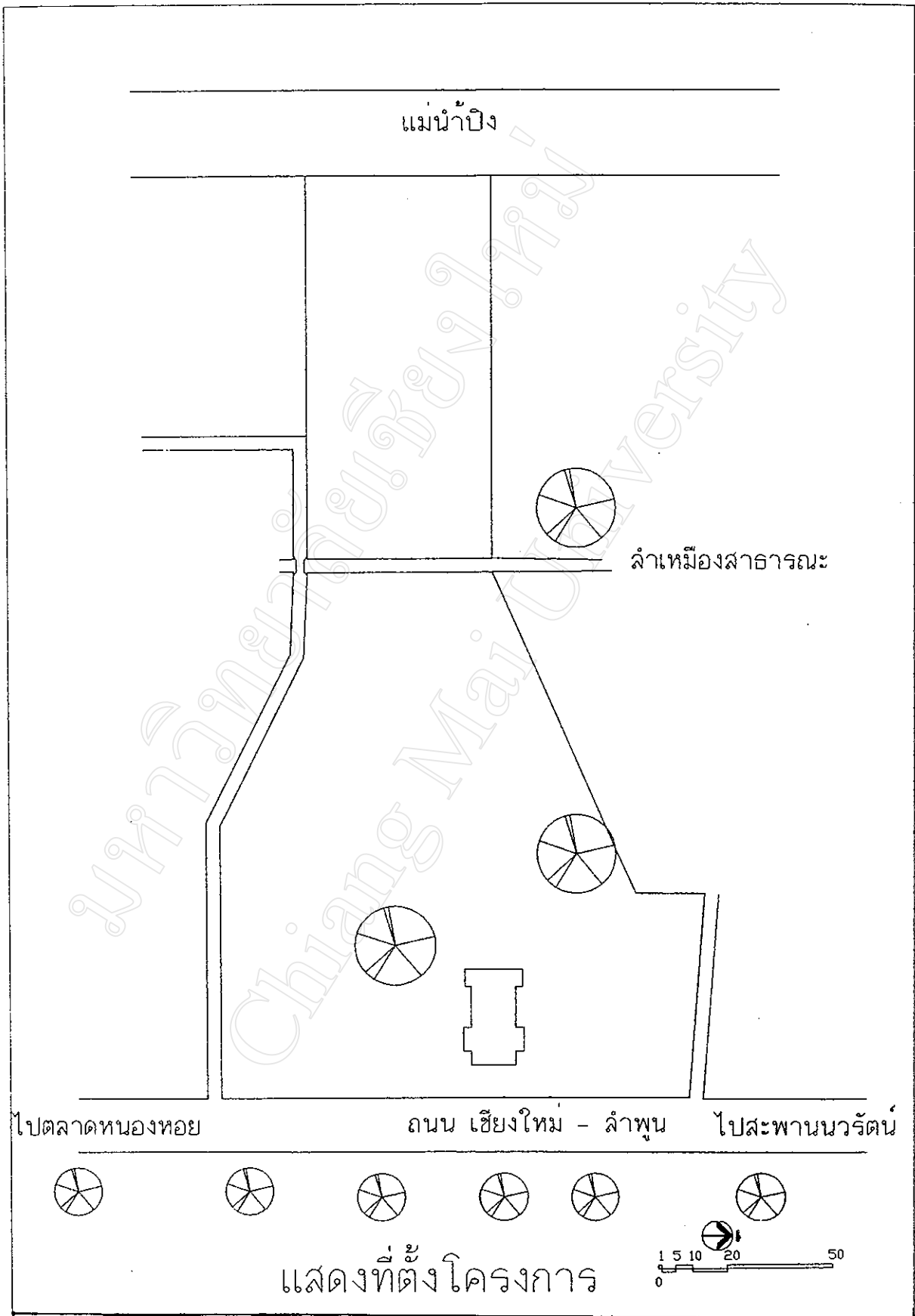
รายละเอียด	บริเวณอาปนสถาน สันกู่เหล็ก	บริเวณข้างไฟฟ้า บ้านเด่น	หมายเหตุ
การได้มาซึ่งพื้นที่	3	3	
การเข้าถึงพื้นที่	3	3	
ขนาดพื้นที่	1	3	
ความเหมาะสมทำโครงการ	2	3	
ความเป็นไปได้	2	2	
ประโยชน์การชุมชน	2	3	
รวม	13	16	

หมายเหตุ 3 มาก (เหมาะสมมาก)
2 ปานกลาง
1 น้อย

จากตารางที่ 3 ทำให้เห็นว่าเมื่อเปรียบเทียบโดยให้ค่าคะแนนแล้ว ความเหมาะสมในการทำโครงการของ 2 พื้นที่นี้ ได้ค่ารวม 16 และ 13 ตามลำดับ ทำให้ผู้ศึกษาเลือกพื้นที่ ๆ ได้คะแนนมากเป็นพื้นที่ในการศึกษาครั้งนี้

รูปที่ 8 แสดงพื้นที่โครงการบริเวณสถานีหลัก แขวงกาวีระ

รูปที่ 4 แสดงพื้นที่โครงการบริเวณข้างการไฟฟ้าบ้านเด่น แขวงกาวิละ